

TÜRKİYE'NİN YÜZ YILI

TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Editör

Abdulgani Bozkurt

Türk Dış Politikası

Editör: Abdulgani Bozkurt

Nokta Yayınları : 14

Türkiye'nin Yüz Yılı : 6

Dizi Editörü : Lütfi Sunar

Genel Yayın Yönetmeni : Yusuf Temizcan

Yayına Hazırlayan : Elif Yavuz

Tasarım : Seyfullah Bayram

Baskı-Cilt : Kitapyurdu Doğrudan Dağıtım,
Yenibosna Merkez Mh. Cemal Ulusoy Cd. No: 43 Bahçelievler/İstanbul
kdd.kitapyurdu.com (Sertifika no: 40675)

1. Baskı : İstanbul, Şubat 2024

ISBN : 978-625-98689-7-4

İletişim : Sultantepe Mh. Cumhuriyet Cd. No: 39/1
Fıstıkağacı İş Merkezi, Üsküdar, İstanbul
editor@noktakitap.com | noktakitap.com.tr
(Sertifika no: 53575)

© Nokta Yayınları 2024

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Nokta Yayınları, Nokta Yayın Grubu'na ait bir markadır.

TÜRKİYE'NİN YÜZ YILI

TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Editör

Abdulgani Bozkurt

Türkiye'nin Yüz Yılı Dizisi

Dizi Editörü: Lütfi Sunar

Türkiye'nin Yüz Yılı dizisi, cumhuriyetin yüzüncü yılında geçmişe yönelik bir muhasebe ve geleceğe dair bir hazırlık yapmayı amaçlamaktadır. Türkiye yüz yıl içerisinde Osmanlı'dan devralınan miras üzerinde pek çok dönüşümlere, kırılmalara ve yeniliklere şahitlik etmiştir. Dizi içerisinde belirlenen temel alanlarda yaşanan önemli gelişmeler, veriler temelinde incelenerek bir değerlendirme çerçevesi oluşturulmuştur. Bu kapsamda hazırlanan kitaplarda alanda yaşanan gelişmelerin özgün bir bakış açısı ile kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi bugün sahip olduğumuz birikimin tespit edilebilmesi için de önem arz etmektedir. Her kitabın sonunda sunulan kronoloji ile Türkiye'ye dair yüz yıllık bir bilanço sunulmaktadır.

Dizide; siyasal hayat, kültür-sanat, yükseköğretim, sosyal politikalar, iktisat, göç, dış ilişkiler, sağlık ve şehirleşme gibi geniş bir yelpaze ile Türkiye'nin serüveni aktarılmaktadır.

Yazarlar Hakkında

Abdulgani Bozkurt

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. 1985 senesinde Bayburt'ta doğdu. Ortaokul ve lise eğitimini Bayburt Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde aldı. Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Uluslararası İlişkiler (2008) ve Ankara Üniversitesi İlahiyat (2013) bölümlerini bitirdi. Yüksek lisans derecesini Hizbullah üzerine hazırladığı tezle 2010 senesinde Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde aldı. Doktora eğitimini, 2016 senesinde aynı üniversitede Ürdün rejiminin hayatta kalma stratejileri üzerine hazırladığı tezi savunarak tamamladı. Orta Doğu ile alakalı kitap bölümleri, ulusal ve uluslararası makaleleri bulunmaktadır. Bozkurt Ürdün, Lübnan, Suriye ve Mısır başta olmak üzere bölgede 20'ye yakın ülkede saha çalışmaları yaptı. Son çalışmaları arasında editörlüğünü üstlendiği Ketebe Yayınları'ndan çıkan *Kürsel İhvan: Müslüman Kardeşlerin Rejimlerle İlişkisi ve Ulusötesi Niteliği* başlıklı kitap ile *Religions* (SSCI-Q1) dergisinde yayınlanan "Partnership and Rescue Party and the Transformation of Political Opposition in Jordan" başlıklı makale yer almaktadır. *İnsan ve Toplum* dergisinde alan editörü görevini sürdürmektedir. Ayrıca Bozkurt, sahadaki gözlemlerinden hareketle *Gayriresmi Hayatlar: Mültecilerin Hikayesi* ve *Bir Buçuk Günde Seyr-i Âlem: Bir Filistin Hikayesi* başlıklı iki hikaye kitabı kaleme aldı. Akademik çalışma alanlarının odağını Orta Doğu siyaseti, siyasi coğrafya ve İslami hareketler oluşturmaktadır. İngilizce ve Arapça bilmektedir.

Ahmet Göksele Uluer

1988 yılında Bursa’da dünyaya gelen yazar, lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde almıştır. Yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları programında “Nijerya’da Silahlı Örgütler: Boko Haram ve MEND” adlı teziyle tamamlayan Uluer, doktor unvanını 2022 yılında Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler programında hazırladığı “Zayıf Devletin Güvenliği: Modern Etiyopya Örneği” başlıklı teziyle elde etmiştir. 2013 yılında başladığı akademik kariyerine Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak devam etmektedir. Son dönemde zayıf devlet, rejim güvenliği ve Afrika Boynuzu tarihi ve dış siyaseti konusundaki çalışmaları *İnsan ve Toplum*, *Akademik İncelemeler* ve *Czech Military Review* dergilerinde yayınlanmıştır. Güvenlik çalışmaları, Türk dış politikası, Afrika çalışmaları ve çatışma analizi alanlarında akademik çalışmalar yürüten yazarın, Özal dönemi Türk dış politikası, Türkiye-Avrupa Birliği ve Türkiye-Afrika ilişkilerine dair Türk dış politikası kapsamına giren kitap bölümü eserleri mevcuttur.

Emre Yürük

1986 Trabzon doğumludur. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tarih Bölümü (2009) mezunudur. Yüksek lisans eğitimini Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı’nda (2014) Prof. Dr. Kenan İnan danışmanlığında hazırladığı “Trabzon-Giresun-Gümüşhane Eksenindeki Ayan Aileleri ve Faaliyetleri (1750-1800)” çalışması ile tamamlamıştır. 2010-2011 yıllarında Erasmus Öğrenim Hareketliliğiyle Potsdam Üniversitesi’nde (Almanya) bulunmuştur. 2014 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı’nda Prof. Dr. Mehmet Yaşar Ertaş danışmanlığında doktora başlamıştır. Yine 2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nın YLSY Bursuyla “Ülke Bölge Çalışmaları” kapsamında Hindistan’da Karadeniz Teknik Üniversitesi adına doktora yapma hakkı kazanmıştır.

Ocak 2016'da Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de bulunan Jawaharlal Nehru Üniversitesi'nde Batı Asya Çalışmaları Bölümü'nde doktora başlamış, Kasım 2020'de Prof. Dr. Aswini Kumar Mohapatra danışmanlığında "Role of Gunpowder and Firearms in the Decline of the Ottoman and Mughal Empires" adlı doktora teziyle doktorasını tamamlamıştır. 2021 yılından itibaren Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Dr. Öğretim Üyesi olarak akademik çalışmalarına devam etmektedir.

Murat Çemrek

Sırasıyla ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde lisans, Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisans ile doktora ve Budapeşte Koleji: Yüksek İhtisas Çalışmaları Enstitüsü'nde (Macaristan) doktora sonrası çalışmasını tamamladı. Bilkent, Alatau (Kırgızistan) Selçuk, El Farabi (Kazakistan) üniversitelerinde ve Polis Akademisi'nde lisans, yüksek lisans ve doktora dersleri verdi. Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi'nin (Kazakistan) Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün Kurucu Müdürlüğü'nü üstlendi. Selçuk Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyeliği ve bölüm başkanlığı da yapan Çemrek, 2014-2019 döneminde Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde Üniversite Erasmus+ Programı Koordinatörlüğü ve Erol Güngör Türk Diasporası Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü yaptı ve halen Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyeliği ve bölüm başkanlığı ile Küresel ve Bölgesel Çalışmalar Merkezi (TİGA) Müdürlüğü'nü yürütmektedir. 2010-2012 arasında Stratejik Düşünce Enstitüsü'nde (SDE) Dış Politika Masası Koordinatör Yardımcılığı da yapan Çemrek, Stratejik Araştırma ve Analiz Merkezi (CESRAN, İngiltere) isimli düşünce kuruluşunda da Eş Araştırmacı (Associate Fellow) olarak görev yapmaktadır. Ayrıca *İnsan ve Toplum, Muhafazakar Düşünce, Siber Politikalar* ve *NEÜ SBF* dergisinin yayın kurulunda yer alan Çemrek, Türkçe ve İngilizce olmak üzere bir çok ulusal ve uluslararası dergide makale, değerlendirme, kitap bölümü, biri tercüme olmak üzere toplam üç derleme kitabı bulunmaktadır.

İsmail Köse

Trabzon’da doğdu. Yakın Doğu Üniversitesi’nde devlet burslu olarak 1994 yılında başladığı Uluslararası İlişkiler lisans eğitimini 1999 yılı içerisinde Yüksek Onur derecesi ile tamamladı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde 2002 yılında yüksek lisans derecesini tamamladı ve 2013 yılında Tarih Bölümü’nden “Cumhuriyet Tarihi Doktoru” unvanı ile mezun oldu. Aynı yıl Erciyes Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü Siyasi Tarih Anabilim Dalı’nda Yrd. Doç. Dr. olarak göreve başladı. 2016 yılı başında naklen Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’ne atandı, 2017 yılında doçent oldu. Halen Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde görev yapmaktadır. İyi derecede İngilizce bilmektedir. Dört çocuk babasıdır. Türk Boğazları, Türkiye’nin Balkanlar’da yumuşak güç politikaları, göç sorunu alanlarına ek olarak 5. baskısını yapan *Arap İsyanı* ve 2. baskısını yapan *Şerif Hüseyin* (Kronik Yayınları) adlı kitaplarına ek olarak: *Karadeniz’in Orta Çağ Dönemi Eserleri ve Topoğrafyası* adlı iki ciltlik eserin çevirisi yaptı ve eser Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlandı. 2022 yılında *Amiral Bristol Raporları’nda Ermeni Sorunu* adlı kitabı Türk Tarih Kurumu tarafından, *Tarihin Akışının Değiştiği Suyolu Türk Boğazları* adlı kitabı İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yayınlandı. AHCI indeksine giren *Belleten* başta olmak üzere çeşitli SSCI, ESCI, SCOPUS indeksli dergilerde yayınlanmış makaleleri, çeşitli yayınevlerinde yayınlanmış 14 kitap, 16 kitap bölümü ve 50’ye yakın makalesi vardır. Siyasi tarih, Türk dış politikası, Avrupa tarihi, Türk-Amerikan ilişkileri, siyasi düşünceler tarihi, deniz yetki alanları derslerini vermektedir.

Talha İsmail Duman

Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji, İstanbul Üniversitesi İlahiyat ve Anadolu Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümlerinden mezun olan Talha İsmail Duman, yüksek lisans eğitimine Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde başlamış, daha sonra Ankara Üniversitesi Ortadoğu Çalışmaları (Lübnan) kadrosu üzerinden kazandığı Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Lisansüstü Eğitim Bursu (YLSY) hakkından feragat ederek 100/2000 YÖK Doktora Bursu kapsamında Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde eğitimine devam etmiştir. Ekim 2010-Kasım 2012 tarihleri arasında Suriye, Mısır ve Lübnan'da saha çalışmalarında bulunan Duman, 2018 yılından bu yana Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. 2023 yılında "Ortadoğu'daki İslami Hareketlerin Siyasal Entegrasyonu: Mısır İhvanı, Hizbullah ve Hamas Örnekleri" başlıklı doktora tezini tamamlamıştır. Orta Doğu'daki İslami hareketler, Lübnan siyaseti, Birleşmiş Milletler'de Müslüman dayanışması, Orta Doğu medyası ve Osmanlı Afrikası üzerine çalışmalarını sürdüren Duman'ın, Web of Science, TR Dizin ve alan indeksli dergilerde yayımlanmış makalelerinin yanı sıra Türkçe ve İngilizce kitap bölümleri bulunmaktadır.

Özdemir Akbal

1977 yılında Edirne'de doğmuştur. Uluslararası politika teorileri üzerine yoğunlaşan Akbal'ın uluslararası politika teorileri bağlamında Orta Doğu ve Balkan Devletleri ile ilgili yayımlanmış kitapları ve makaleleri bulunmaktadır. Akbal aynı zamanda başta The International Political Science Association (IPSA), The European Consortium for Political Research (ECPR), Diplomasi Araştırmaları Derneği, Association of International Politics and Security Studies derneklerinin üyesidir. Akbal, pek çok uluslararası kongrede uluslararası politika teorisi ve uygulama alanlarına ilişkin olarak tebliği mevcuttur. Uluslararası politika teorilerinde yapısal realizmin ittifak ilişkilerine, bu

ittifak ilişkilerinin intersubjektivite bağlamında incelenmesine ve bu kavramlar ışığında bölgeler arası yapıların sistemik seviyeye etkisinin ne olduğuna dair araştırmalarını devam ettiren Akbal halen Trakya Üniversitesi'nde görev yapmaktadır. Bu çerçevede; uluslararası politika teorileri, güncel sorunlar ve bölgesel ilişkiler bağlamında Trakya Üniversitesi'nde dersler vermektedir.

Seven Erdoğan

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Lisans öğrenimini Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde 2007 yılında, yüksek lisans öğrenimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler alanında 2010 yılında tamamlamıştır. Doktora derecesini Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi çatısı altında faaliyetlerini yürüten Avrupa Çalışmaları programından 2015 yılında elde etmiştir. 2021 yılında Üniversiteler Arası Kurul'dan Avrupa Birliği alanında doçentlik unvanı elde eden Erdoğan'ın, başlıca araştırma alanı Avrupa bütünleşmesinin gündeminde yer alan tarihi ve güncel gelişmelerdir. Erdoğan'ın, çok sayıda ulusal ve uluslararası akademik makalesi, kitap bölümü ve bildirisi mevcuttur. Son yıllarda uluslararası ilişkiler alanında ortaya çıkan yeni eğilimler ve gelişmeleri etkisi ile Erdoğan, toplumsal cinsiyet, göç, paradiplomasi ve iklim değişikliği ile ilgili konulara ilgi duyarak bu konular hakkında akademik çalışma ve projeler yürütmektedir.

İçindekiler

Editörden	xiii
Cumhuriyet Döneminde Dış Politikanın Temelleri ve Dinamikleri <i>Abdulgani Bozkurt</i>	1
Türk Dış Politikasında Kriz Alanları ve Anları <i>Ahmet Göksel Uluer, Murat Çemrek</i>	37
Türkiye ABD-NATO İlişkileri: Gerilimli Bir İlişkinin Serencamı <i>Özdemir Akbal</i>	81
Avrupa Birliği Süreci: İkcirkikli Bir Siyasal İlişkinin Portresi <i>Seven Erdoğan</i>	131
Türkiye ve Komşuları: Yüz Yılda Gerilimler ve İş Birlikleri <i>Emre Yürük, İsmail Köse</i>	179
Türkiye'nin İslam Dünyası ile İlişkilerinin Seyri <i>Talha İsmail Duman</i>	227
Türk Dış Politikası Kronolojisi <i>Abdulgani Bozkurt</i>	273